

## ΟΜΙΛΙΑ ΣΕΓΚΟΛΕΝ ΡΟΥΑΓΙΑΛ ΣΤΟ ΜΕΓΑΡΟ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

### ΜΕ ΘΕΜΑ : «ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ ΚΑΙ Η ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ»

Κυρίες και κύριοι, Αγαπητοί φίλοι, Αγαπητοί σύντροφοι,

Είμαι πολύ ευτυχής που βρίσκομαι σήμερα στην Αθήνα και θα ήθελα ειλικρινά να ευχαριστήσω θερμότατα τον κύριο Χρήστο Λαμπράκη που με προσκάλεσε στο Μέγαρο, σε αυτόν το θαυμάσιο χώρο, σε αυτό το πολιτιστικό έργο που ξεπερνά τα καθιερωμένα. Εξάλλου πάντοτε πίστευα ότι ο πολιτισμός βρίσκεται στο κέντρο των υποθέσεων της πόλεως και κατά συνέπεια δεν μπορούμε να ασκήσουμε πολιτική χωρίς πολιτισμό και αυτός είναι άλλωστε και ο λόγος που βρέθηκα πρόσφατα στο συναυλιακό χώρο Ζενίτ στο Παρίσι. Αυτό αποτέλεσε για πολλούς έκπληξη. Πιστεύω όμως ότι το να αρθρώνεις πολιτικό λόγο επικαλούμενος την αδελφοσύνη δίνοντας παράλληλα το λόγο στους καλλιτέχνες, αποτελεί ένα νέο τρόπο άσκησης της πολιτικής.

Ευχαριστώ τον Γιάννη Μάνο για την υποδοχή του και τα θερμά του λόγια.

Χαιρετίζω τον Πρόεδρο του εθνικού Κοινοβουλίου και τον Πρόεδρο του ΠΑΣΟΚ.

Αγαπητέ Γιώργο, κυρίες και κύριοι Υπουργοί, κύριε πρώην Πρωθυπουργέ, κυρίες και κύριοι βουλευτές, αγαπητοί φίλοι.

Κανείς δεν μπορούσε να φανταστεί, τη στιγμή που προτείνετε το θέμα αυτής της διάλεξης και απευθύνετε την πρόσκλησή σας, ότι θα βρισκόμαστε συγκεντρωμένοι σε αυτή τη χρονική συγκυρία μιας καυτής επικαιρότητας, της οικονομικής κρίσης.

Θα ήθελα να σας πω εξαρχής ότι το χειρότερο που θα μπορούσε να γίνει θα ήταν να «μπαλώσουμε» βιαστικά τις παρεκκλίσεις ενός φαύλου χρηματοοικονομικού συστήματος και να εμποδίσουμε την ανάδυση μιας νέας οικονομικής και ανθρώπινης τάξης. Κατά συνέπεια, κάθε κρατική παρέμβαση που πραγματοποιείται στο όνομα του κάθε λαού, θα πρέπει να αιτιολογείται και να στηρίζεται στα συμφέροντα αυτών των λαών και όχι στα κίνητρα των εξουσιών κάθε ανεύθυνης κάστας που πλουτίζει εις βάρος των πολλών.

Δύο είναι οι εικόνες που μας έρχονται στο μυαλό. Δύο εικόνες από την επικαιρότητα, που μοιάζουν με σύμπτωμα του κόσμου μέσα στον οποίο ζούμε.

Τον περασμένο Μάιο, θα θυμόσαστε, τις εικόνες από τις εξεγέρσεις στους δρόμους του Ντακάρ, της Ουαγκαντούγκου, της Βομβάης, της Τζακάρτα. Καταστήματα λεηλατημένα, αίμα να ρέει παντού. Όσα η Δύση είχε πετάξει στα τρίςβαθα της συλλογικής της μνήμης ξαναβγαίνουν στην επιφάνεια: η μεγάλη οικονομική στενότητα επιστρέφει, εκατοντάδες εκατομμύρια άνθρωποι πεθαίνουν από την πείνα. Μαζί με αυτά, η έκρηξη βίας, τα καράβια της δυστυχίας που πασχίζουν απελπισμένα να προσεγγίσουν τις ευρωπαϊκές ακτές.

Η δεύτερη εικόνα είναι από τον περασμένο Σεπτέμβριο. Μια εικόνα που έχει εντυπωθεί στη μνήμη μας, αυτή με τους υπαλλήλους της Lehman Brothers να κρατούν το κεφάλι με τα χέρια τους. Οι χρηματοοικονομικές αυτοκρατορίες καταρρέουν σαν χάρτινοι πύργοι. Ορθώνεται η απειλή της ύφεσης. Αυτοί που με υπεροψία πίστευαν ότι είναι προφυλαγμένοι αισθάνονται το ωστικό κύμα: η γενικευμένη χρεοκοπία ελλοχεύει στο εξής ως μια αλυσιδωτή και ανεξέλεγκτη αντίδραση.

Δυο εικόνες, δύο πραγματικότητες του ίδιου κόσμου με την ίδια αιτία: τον φιλελευθερισμό που, χωρίς κανόνες και ηθική, μας απειλεί όλους, σε παγκόσμια κλίμακα. Κατά συνέπεια, δεν είναι ώρα ούτε για χλιαρές διαγνώσεις, από μέρους της αριστεράς και των σοσιαλιστών, ούτε για δειλές εκτιμήσεις αλλά είναι η ώρα για μια ριζική διαφάνεια και για την πρόταση ενός διαφορετικού συστήματος.

Το 1971 οι συναλλαγές έφταναν τα 18 δισ. δολάρια. Σήμερα, κυκλοφορούν καθημερινά περίπου 1,8 τρισ. δολάρια στις χρηματιστηριακές αγορές.: σχεδόν εννέα φορές το χρέος όλων των αφρικανικών χωρών.

Αυτές οι κινήσεις κεφαλαίων αποτελούν στις περισσότερες περιπτώσεις εξαιρετικά βραχυπρόθεσμες δεσμεύσεις: δεν πρόκειται για επενδύσεις σε βιομηχανικά σχέδια αλλά για τοποθετήσεις καθαρά κερδοσκοπικές. Το χρήμα κυκλοφορεί με γοργούς ρυθμούς

παρασύροντας τον κόσμο σε μια ιλιγγιώδη ελικοειδή πορεία, σε μια κούρσα για το άμεσο κέρδος.

Ναι, η χρηματοοικονομική σφαίρα έχει αποδεσμευτεί από την πραγματική οικονομία. Και δεν πιστεύω ότι πρόκειται μόνο για μια στρέβλωση του συστήματος. Δεν είναι αποκλειστικά για μια παροδική και συγκυριακή δυσλειτουργία.

Η αλήθεια είναι ότι ο φιλελεύθερος καπιταλισμός ενέχει την απειλή της αυτοκαταστροφής του, σαν ένα κληρονομικό βάρος. Καθώς όμως έχω τη χαρά να είμαι προσκεκλημένη στην Αθήνα, θα μου επιτρέψετε να αποτολμήσω μία αντιπαραβολή μεταξύ του φιλελεύθερου καπιταλισμού και αυτού που περιγράφει ο Πλάτων σε έναν από τους διαλόγους του, στον Φαίδρο: Χωρίς τον περιορισμό, τον έλεγχο και την καθοδήγηση της λογικής, ο καπιταλισμός έχει κατακυλιχθεί σε μια τρελή πορεία, την οποία η αρχαίοι Έλληνες αποκαλούσαν «ύβρι».

Μας έλεγαν ότι αυτός ο κύκλος είναι ενάρητος, θα δείτε, η χρηματιστική οικονομία θα βοηθήσει την πραγματική: ανοίξτε τις αγορές και το κεφάλαιο θα φτάσει εκεί που υπάρχουν οι όμορφες ιδέες, εκεί που βρίσκονται τα καλά σχέδια, εκεί που βρίσκονται οι καλές επενδύσεις.

Μας έλεγαν ακόμα: ένα ακόμα πιο ελεύθερο κεφάλαιο σημαίνει μία ακόμα πιο ισχυρή οικονομία, επομένως επιπλέον αφθονία για τις κοινωνίες και ακόμα πιο ευτυχημένοι πολίτες.

Συνέβη όμως ακριβώς το αντίθετο: η χρηματιστική οικονομία δεν βοηθά παρά τον εαυτό της. Ακόμα, ένα μέρος της οικονομίας δεν στράφηκε προς την ανθρώπινη ανάπτυξη αλλά προς το κέρδος για το κέρδος.

Το λέω λοιπόν και πάλι εδώ απλά και καθαρά: η ορθή τάξη των πραγμάτων είναι να εξυπηρετεί η χρηματιστική οικονομία την οικονομία και όχι τον εαυτό της. Επίσης, η οικονομία να βρίσκεται στην υπηρεσία της ανθρώπινης και της βιώσιμης ανάπτυξης, δηλαδή να εξυπηρετεί το «ευ ζην» ανδρών και γυναικών και την προστασία του περιβάλλοντος. Όχι μια οικονομία που θα ωφελεί τον εαυτό της, δηλαδή αποκλειστικά το βραχυπρόθεσμο κέρδος. Εκεί λοιπόν βρίσκεται η ορθή τάξη των πραγμάτων.

Το επαναλαμβάνω, η χρηματιστική οικονομία στην υπηρεσία της οικονομίας και η οικονομία στην υπηρεσία του «ευ ζην» και της βιώσιμης ανάπτυξης. Όλα τα άλλα αποτελούν αταξία. Και κατά βάθος ο χρηματιστικός καπιταλισμός επωφελείται από την αταξία.

Αυτό λοιπόν προκάλεσε μεγάλη έκπληξη και ευχαριστώ τον Γιάννη Μάνο που το επανέλαβε μόλις καθώς είχα ήδη μιλήσει για τη δίκαιη τάξη κατά τη διάρκεια της τελευταίας προεκλογικής εκστρατείας για την προεδρία στη Γαλλία. Η αριστερά εγκατέλειψε αυτό το λεξιλόγιο διότι, είναι αλήθεια ότι, η τάξη έχει συνδεθεί με απολύτως αρνητικές ιστορικές μνήμες από τις οποίες κάτι έχουμε διδαχθεί σήμερα. Όμως οι καιροί έχουν αλλάξει και πιστεύω ότι η δεξιά εκμεταλλεύεται κατά κάποιον τρόπο την αταξία των πραγμάτων. Και αταξία είναι ο χρηματιστικός καπιταλισμός. Οι βιαιότητες, σε κάθε τους μορφή, είναι αταξία και η ανάκτηση της εμπιστοσύνης, που αποτελεί το κλειδί της οικονομικής ανάπτυξης και της εύρυθμης λειτουργίας των επιχειρήσεων, συνίσταται στην ικανότητα να υπερασπιστεί και να εδραιώσει την ορθή οικονομική, κοινωνική και οικολογική τάξη.

Και αν είμαι ταγμένη στην αριστερά, με 25 χρόνια στην πολιτική, σύμβουλος του Φρανσουά Μιτεράν, μέλος του Κοινοβουλίου για 25 χρόνια, τρεις φορές υπουργός, περιφερειάρχης και τέλος υποψήφια του κόμματός μου για τη διεκδίκηση της προεδρίας, έχοντας φέρει στον κόσμο τέσσερα παιδιά, δεν είναι για να δηλώσω: «δεν μένει πια τίποτα να κάνουμε και ας αδιαφορήσουμε για τις ερχόμενες γενιές». Όχι, πιστεύω ειλικρινά ότι έχουμε την ευθύνη να εφεύρουμε έναν άλλο κόσμο που είναι εφικτός, μία δίκαιη χρηματιστική, οικονομική και οικολογική τάξη. Και τίποτα δεν θα ήταν χειρότερο από το μπάλωμα μιας κρίσης, το οποίο θα μπορούσε να οδηγήσει, πραγματικά, στην ενδυνάμωση ενός διεφθαρμένου συστήματος.

Ακόμα όμως και στις Ηνωμένες Πολιτείες, θα το είδατε ότι η κοινή γνώμη αντέδρασε. Αυτοί οι μικροιδιοκτήτες που εκδιώχθηκαν από τα σπίτια τους και είδαν ξαφνικά τον Τζορτζ Μπους να βρίσκει από τη μια μέρα στην άλλη 700 δισ. δολάρια αυτά ακριβώς που δεν μπορούσαν να βρεθούν για να ρυθμίσουν τα προβλήματα της πείνας ή για να βοηθήσουν τα αμερικανικά νοικοκυριά να αντιμετωπίσουν την υπερχρέωση στις τράπεζες. Από τη μια μέρα στην άλλη, το χρηματοοικονομικό σύστημα βρίσκει, προκειμένου να αναστηλωθεί, 700 δισ. δολάρια, δηλαδή τριάντα φορές το ποσό της κρατικής βοήθειας για την ανάπτυξη... Εξεγέρθηκε λοιπόν η κοινή γνώμη και οι δημοκρατικοί βουλευτές αρνήθηκαν να παράσχουν υποστήριξη

ζητώντας ανταλλάγματα. Γι'αυτό λοιπόν, επανέρχομαι, μία από τις προϋποθέσεις εδραίωσης αυτής της νέας τάξης, είναι επίσης η ικανότητα να θέσουμε τη δημοκρατία μέσα στα πλαίσια της παγκοσμιοποίησης. Δεν είναι πολύ αργά για κάτι τέτοιο διότι πιστεύω ότι στις παρούσες συνθήκες υπάρχει ένας άλλος κίνδυνος, ο κίνδυνος του φόβου. Φοβίζουμε τους ανθρώπους λέγοντάς τους: «δεν υπάρχει λύση, πρέπει να σταματήσουμε τις διαρροές, να καλύψουμε τα ρήγματα και να διασώσουμε το χρηματοοικονομικό σύστημα όπως είναι σε διαφορετική περίπτωση όλα θα καταρρεύσουν. Οι άνθρωποι λοιπόν φοβούνται και τι συμβαίνει όταν φοβούνται οι άνθρωποι; Οι αντιδραστικοί χρησιμοποιούσαν πάντοτε το φόβο των ανθρώπων. Οι άνθρωποι αναδιπλώνονται στον εαυτό τους, ενισχύονται οι εθνικισμοί, ο φόβος προς τον άλλο αυξάνεται και κατ'αυτόν τον τρόπο γεννιούνται στη συνέχεια όλες οι αρνητικές αντιδράσεις, ο φόβος που προκαλεί φόβο. Με αυτόν όμως τον τρόπο δεν αποκαθίσταται η εμπιστοσύνη στο οικονομικό σύστημα. Γι'αυτό πιστεύω ότι θα πρέπει να έχουμε το θάρρος να συνεχίσουμε να λέμε: η παγκοσμιοποίηση μπορεί να έχει και θετικές πλευρές, μπορεί επίσης να είναι φορέας προόδου του πολιτισμού, υπό την προϋπόθεση ότι η πολιτική βούληση θα έχει την ικανότητα να δώσει ένα προσανατολισμό στην παγκοσμιοποίηση. Διότι αν αρθρώσουμε ένα διαφορετικό λόγο, αν δηλαδή δαιμονοποιήσουμε σε κάθε περίπτωση την παγκοσμιοποίηση, τότε θα δούμε την άνοδο των εθνικισμών και δεν μπορούμε ούτε ως αριστεροί ούτε ως σοσιαλιστές να αποκηρύξουμε τον διεθνισμό, να αρνηθούμε την εξισορρόπηση των πλούσιων και των φτωχών χωρών, να αρνηθούμε την ελευθερία της διακίνησης. Αυτή η πολιτική βούληση θα κρίνει τη θετική ή την αρνητική εξέλιξη που θα έχει η παγκοσμιοποίηση.

Η ιστορία της αριστεράς υπήρξε πάντοτε ένας αγώνας για τη χειραφέτηση. Η δική μας μάχη είναι να δώσουμε στον καθένα τη δυνατότητα να ξαναγίνει κύριος του εαυτού του και της μοίρας του. Να συνεχίσουμε να λέμε πάντοτε ότι μία άλλη λύση είναι εφικτή.

Πιστεύω ότι αυτές οι αξίες θα πρέπει να εξυπηρετούν ένα νέο σχέδιο ζωής, προσαρμοσμένο στη σημερινή πραγματικότητα. Να τι περιμένει ο κόσμος με ανυπομονησία: μία αριστερά που θα είναι ικανή να συγκροτήσει νέες κοινωνικές εξασφαλίσεις οι οποίες θα επιτρέψουν στις ατομικές πρωτοβουλίες να υλοποιούνται και στα κράτη να ζουν ειρηνικά και με αξιοπρέπεια. Ο δρόμος θα είναι μακρός.

Όμως την ίδια στιγμή βρισκόμαστε εν μέσω μιας έκτακτης κατάστασης και το περιβάλλον μέσα στο οποίο πραγματοποιείται σήμερα αυτή η διάλεξη στην Αθήνα δεν είναι άλλο από τις τρεις ταυτόχρονες ήττες, τις τρεις προκλήσεις στις οποίες καλούμαστε να ανταποκριθούμε: την ήττα του χρηματοοικονομικού συστήματος, στην οποία μόλις αναφέρθηκα, την ήττα μιας συγκεκριμένης μορφής παγκοσμιοποίησης και τέλος την ήττα για την οποία γίνεται πολύς λόγος, την ιδεολογική ήττα της αριστεράς.

Προκειμένου να οργανώσει η αριστερά την απάντησή της σε αυτές τις τρεις ήττες θεωρώ ότι υπάρχουν τρεις αρχές στις οποίες θα πρέπει να στηριχθούμε για να οικοδομήσουμε ένα κόσμο δικαιότερο και παράλληλα πιο σίγουρο. Είναι η αναγκαιότητα της πολιτικής, η ανάγκη να ανακτήσει η πολιτική δράση όλα τα δικαιώματά της, η ανάγκη για ρύθμιση, δηλαδή για κανόνες και υποχρεώσεις και τέλος η απαίτηση για δημοκρατία.

Είχαμε το Μεξικό το 1994, στη συνέχεια τη Ρωσία το 1997, τη Νοτιοδυτική Ασία το 1998 και έπειτα τον κατακλυσμό των ενυπόθηκων δανείων χαμηλής εξασφάλισης (*subprimes*). Και κάθε φορά ο κόσμος αφήνει, με κομμένη την ανάσα, να εκκρεμούν ακανθώδη ερωτήματα: Πώς φτάσαμε ως εδώ; Πού βαδίζουμε; Κάθε φορά επίσης, το 1994, το 1997, το 1998 αλλά και την περασμένη χρονιά, όταν ξέσπασε η κρίση των *subprimes* –σχεδόν– τίποτα δεν συνέβη. Κάθε φορά μια νέα ένοχη αδράνεια και έπειτα κρίση αρχίζει να ξεθωριάζει, τα μπαλώνουμε και όλα ξαναπέφτουν στη λήθη μέχρι να εμφανιστεί η επόμενη κρίση. Αυτές οι κρίσεις είχαν πάντοτε κάποιες ιδιαίτερες, πολύ συγκεκριμένες αιτίες.

Συναλλαγματική κρίση που σχετίζεται με τα υπερμεγέθη ελλείμματα στην περίπτωση του Μεξικού και της Νοτιοανατολικής Ασίας. Μια προβληματική κατάσταση που προήλθε από ένα μεγάλο κερδοσκοπικό κεφάλαιο στην περίπτωση της Ρωσίας. Μία τραπεζική κρίση στην περίπτωση των *subprimes*. Πέρα όμως από αυτές τις ειδικές περιπτώσεις βλέπουμε πάντα ένα κοινό σημείο μεταξύ αυτών των κρίσεων: έναν υπερ-παγκοσμιοποιημένο χρηματοοικονομικό καπιταλισμό αποδεσμευμένο από κάθε κανόνα. Είναι ένας καπιταλισμός που μέσα στις νέες τεχνολογίες της επικοινωνίας και το Διαδίκτυο βρήκε το χώρο που του έλειπε προκειμένου να εδραιώσει την παντοδυναμία του. Με αυτόν τον τρόπο δημιουργήθηκε μια αμείλικτη αλληλουχία γεγονότων.

Τι είδαμε την περασμένη χρονιά κατά τη διάρκεια της κρίσης στις ΗΠΑ;

Καταρχάς την αποτυχία όλων των τραπεζιών κανονισμών πρόληψης και κυρίως εκείνων που θέσπισε η Επιτροπή της Βασιλείας και η Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών.

Όπως επανέλαβε πρόσφατα και ο γάλλος οικονομολόγος Ντανιέλ Κοέν, οι κανόνες της Βασιλείας επιβάλλουν στις τράπεζες να διαθέτουν στα κεφάλαιά τους 1 δολάριο ανά 12 περίπου δολάρια πίστωσης. Ο χρηματοοικονομικός όμως κλάδος της αγοράς ανέτρεψε αυτόν τον κανόνα και επέτρεψε στους φορείς του να χορηγούν πιστώσεις 32 δολαρίων ανά 1 δολάριο διαθέσιμου κεφαλαίου!

Μέσω της τιτλοποίησης, οι τράπεζες κατάφεραν να πουλήσουν εκ νέου τις απαιτήσεις τους και να δανείζουν όλο και περισσότερο, καταστρατηγώντας ακόμα και τη στοιχειώδη σύνεση και αρνούμενες να αναγνωρίσουν ότι το ποσοστό δανεισμού των αμερικανικών νοικοκυριών είχε φτάσει σε δυσβάσταχτα επίπεδα.

Όσο για τα μεγάλα κερδοσκοπικά κεφάλαια, αυτά δεν τέθηκαν ποτέ στα πλαίσια κανόνων και γι'αυτό άλλωστε συχνά εγκαθίστανται στους φορολογικούς παραδείσους. Είναι λοιπόν απλά τα πράγματα και αν αφιερώνω χρόνο στην τεχνική ανάλυση αυτών των προβλημάτων είναι επειδή διεκδικώ να έχει η κοινή γνώμη το δικαίωμα να κατανοεί τι συμβαίνει. Πιστεύω ότι αυτά τα φορολογικά, χρηματιστικά και οικονομικά ζητήματα δεν θα πρέπει να συνεχίσουν να βρίσκονται αποκλειστικά στα χέρια των ειδικών. Και εάν οι υπεύθυνοι πολιτικοί είναι ικανοί να λαμβάνουν αποφάσεις, αυτό συμβαίνει επειδή είναι ικανοί να κατανοούν τα προβλήματα. Και εφόσον εμείς, στο όνομα της κοινής γνώμης, παίρνουμε αποφάσεις έχουμε και την ευθύνη να τις εξηγήσουμε ώστε ο κόσμος να μη νομίζει ότι πρόκειται για σύνθετα προβλήματα, αφού αν τα αντιμετωπίσουμε είναι εξαιρετικά απλά. Αυτό σημαίνει ότι αν στο εξής οι τράπεζες είναι υποχρεωμένες να σέβονται τους κανόνες της Βασιλείας δεν πρόκειται πλέον να πτωχεύουν και αν τα κερδοσκοπικά κεφάλαια υπαχθούν στους ίδιους κανόνες τότε η δράση τους θα μπορεί να ελεγχθεί όπως θα μπορεί να ελεγχθεί και το παγκόσμιο χρηματοοικονομικό σύστημα αν καταργήσουμε τους φορολογικούς παραδείσους. Ας αφήσουμε λοιπόν το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) –αυτό όμως εξαρτάται από τα κράτη που το απαρτίζουν και μπορούν εξ ονόματος των λαών τους να παρέμβουν-, ας κάνουμε λοιπόν το ΔΝΤ ένα χωροφύλακα των τραπεζών και των χρηματιστηρίων. Όταν επομένως λέμε ότι το πρόβλημα είναι σύνθετο –το έχω πει δημοσίως στη Γαλλία και που το λέω και εδώ στην Αθήνα- τότε δεν λέμε τα πράγματα με το όνομά τους.

Αυτή η κρίση αποτελεί επίσης απόδειξη της αποτυχίας της ίδιας της ρύθμισης της χρηματιστικής οικονομίας. Υπάρχουν οίκοι αξιολόγησης που καλούνται σήμερα να μιλήσουν. Βλέπουμε ότι δημοσιεύονται τρομερές εκθέσεις που περιγράφουν το αδιέξοδο του συστήματος. Οι οίκοι αξιολόγησης δεν έκαναν καλά τη δουλειά που έπρεπε να είχαν κάνει. Γιατί; Διότι πληρώνονται από τις ίδιες τράπεζες τις οποίες υποτίθεται ότι ελέγχουν. Οι οίκοι αυτοί υποτιμούσαν συστηματικά τους κινδύνους συνεχίζοντας να δίνουν τη μεγαλύτερη βαθμολογία –AAA- σε τραπεζικά ιδρύματα τα οποία είχαν «δηλητηριαστεί» από τις επισφαλείς χορηγήσεις. Και τέλος επειδή τόσο αυτοί που ήταν επιφορτισμένοι με την αξιολόγηση όσο και οι διευθυντές των τραπεζών πληρώνονται, ακόμα και στην περίπτωση εμφάνισης ελλειμμάτων ή χρηματοοικονομικών κρίσεων, με τα συστήματα αποδοχών των *traders*, τα οποία έχουν καταγγεληθεί τουλάχιστον εδώ και τρία με τέσσερα χρόνια.

Ποια ήταν όμως η χώρα που ανέλαβε την πρωτοβουλία να τροποποιήσει τον τρόπο πληρωμής των *traders* και ποιοι βρίσκονται τελικά πίσω και από αυτή τη χρηματοοικονομική κρίση, όπου «όταν υπάρχουν κέρδη αυτοί κερδίζουν και όταν υπάρχουν ζημιές αυτοί κερδίζουν ξανά»; Πώς θέλετε λοιπόν μέσα σε ένα σύστημα όπου οι κερδισμένοι είναι πάντοτε και σε κάθε περίπτωση οι ίδιοι εις βάρος των υπολοίπων, εις βάρος των μικροαποταμιευτών, πώς θέλετε μετά οι ιθύνοντες των χρηματοοικονομικών και της πολιτικής να μπορέσουν να τηρήσουν –ακόμα και έναντι των παιδιών που πηγαίνουν σχολείο ή των ανήλικων παραβατών- την (ηθική) αρχή σύμφωνα με την οποία πρέπει να υπάρχουν δικαιώματα αλλά και υποχρεώσεις, ενώ οι ισχυροί του κόσμου, αυτοί που έχουν γεμίσει τις τσέπες τους, δεν έχουν ποτέ υποχρεώσεις αλλά μόνο δικαιώματα;

Πρέπει λοιπόν να τεθεί ένα τέλος σε αυτό το σύστημα ώστε αυτοί που θεωρείται ότι διευθύνουν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα του πλανήτη και είναι επομένως υπεύθυνοι για τη χρηματοδότηση της οικονομίας, κάτι που είναι το θεμέλιο για το μέλλον ανδρών και των

γυναικών που μοιράζονται την ίδια Γη, να έχουν λοιπόν και αυτοί δικαιώματα αλλά και υποχρεώσεις.

Σε τελική ανάλυση αυτή η κρίση καταδεικνύει την επιθετικότητα του χρηματοοικονομικού καπιταλισμού έναντι της πραγματικής οικονομίας, δηλαδή πολύ απλά έναντι των επιχειρήσεων, των βιομηχάνων, αυτών που παράγουν την προστιθέμενη αξία, που δημιουργούν θέσεις εργασίας, που επενδύουν στην καινοτομία και στην έρευνα και που δυσκολεύονται τόσο να χρηματοδοτηθούν καθώς είναι λιγότερο προσοδοφόρα η υποστήριξη μιας επιχείρησης από την τοποθέτηση σε χρηματοοικονομικά προϊόντα. Είδαμε ακόμα και τράπεζες να προκαλούν τον υπερδανεισμό των νοικοκυριών σε παγκόσμιο επίπεδο. Ενώ τις βλέπουμε σήμερα να κλείνουν χωρίς λογική τη στρόφιγγα της πίστωσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, βυθίζοντας τις οικονομίες μας στην κρίση.

Στη Γαλλία η κυβέρνηση ανακοίνωσε πολύ πρόσφατα μια απόφαση που προκάλεσε έντονη αντιπαράθεση: αντί να ζητήσει σήμερα από τις τράπεζες να κάνουν τη δουλειά τους με τις επιχειρήσεις, η κυβέρνηση της δεξιάς, ανακοίνωσε ότι θα αντλήσει χρήματα από τους απλούς λογαριασμούς ταμειυτηρίου προκειμένου να χρηματοδοτήσει την οικονομία. Οι απλοί λογαριασμοί ταμειυτηρίου (livrets A) χρησιμεύουν στη χρηματοδότηση του προγράμματος κοινωνικής στέγασης, ένας τομέας στον οποίο παρουσιάζονται τεράστιες ελλείψεις στη Γαλλία, καθώς εκατομμύρια νοικοκυριά, συμπεριλαμβανομένων και αυτών με μεσαίο εισόδημα, αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα στέγασης. Η σημερινή απόφαση, η οποία ελπίζω ότι δεν θα ψηφιστεί από το γαλλικό Κοινοβούλιο και στην οποία αντιτίθενται σθεναρά τα συνδικάτα και τα κόμματα της αριστεράς, δεν δείχνει την πρόθεση της κυβέρνησης να ζητήσει από τις τράπεζες να κάνουν τη δουλειά τους αλλά την πρόθεση να πάρει τα χρήματα των μικροκαταθετών, που προορίζονται για τη χρηματοδότηση των εργατικών κατοικιών και να τα δώσει στις τράπεζες προκειμένου να κάνουν αυτό για το οποίο συγκεντρώνουν χρήματα (να χρηματοδοτούν τις επιχειρήσεις). Αυτό δείχνει σε ποιο βαθμό τα σοσιαλιστικά κόμματα της Ευρώπης θα πρέπει να συνασπιστούν. Γνωρίζω ότι ο Γιώργος πρόκειται να αναλάβει πρωτοβουλία στα πλαίσια της Σοσιαλιστικής Διεθνούς προκειμένου να δηλώσει ξεκάθαρα σε όλες τις χώρες ποιοι είναι οι κανόνες που θα πρέπει να τεθούν και πάλι, ποια είναι τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις που θα πρέπει να εφαρμοστούν, τον τρόπο με τον οποίο θα θέσουμε τους οργανισμούς προ των ευθυνών τους προκειμένου, σε τελική ανάλυση, να μην είναι συνεχώς οι ίδιοι αυτοί που κερδίζουν από το σύστημα αλλά να οργανώσουμε εκ νέου τις σχέσεις, στις οποίες προαναφέρθηκα, μεταξύ του χρηματοοικονομικού συστήματος, της οικονομίας, της απασχόλησης και της προστασίας του περιβάλλοντος.

Πολλοί πίστευαν, για παράδειγμα, ότι η απελευθέρωση του εμπορίου και των χρηματιστικών αγορών θα ήταν αρκετή για να δημιουργήσει τις συνθήκες μιας γενικής ανόδου του βιοτικού επιπέδου που θα διαχεόταν ισότιμα σε όλους. Τίποτα από αυτά δε έγινε.

Θα χρησιμοποιήσω ένα μόνο παράδειγμα, τη μείωση των τελωνειακών δασμών. Σήμερα διαπιστώνουμε ότι στις περισσότερες αναπτυσσόμενες χώρες η απελευθέρωση του εμπορίου δεν απέφερε την άνοδο των συναλλαγών, παρά τα όσα είχαν προαναγγελθεί. Γιατί; Η απάντηση στο ερώτημα είναι απλή: αν δεν υπάρχουν λιμάνια, ή αν δεν υπάρχουν οδικά δίκτυα για να μεταφερθούν τα προϊόντα στα λιμάνια, αν δεν υπάρχει ο απαραίτητος εξοπλισμός είναι πολύ απλά αδύνατο να εισάγεις ή να εξάγεις. Οι μπάρες των τελωνείων δεν είναι τίποτα μπροστά στα δομικά εμπόδια που αποκλείουν τις αναπτυσσόμενες χώρες από τα οφέλη της παγκοσμιοποίησης.

Ασφαλώς λοιπόν η παγκοσμιοποίηση έχει πολλές διαστάσεις? πολιτικές, πολιτιστικές, περιβαλλοντικές και οικονομικές. Όμως αυτό που παρατηρούμε σήμερα είναι ότι προέχει μόνο η χρηματιστική και οικονομική παγκοσμιοποίηση και μάλιστα χωρίς κανόνες.

Για το λόγο αυτό, θεωρώ, ότι αυτή η αποτυχία της φιλελεύθερης παγκοσμιοποίησης αγγίζει επίσης τη σκέψη και το πνεύμα μας. Παρουσιάστηκε πρόσφατα μια δημοσκόπηση στη Γαλλία και νομίζω πως τα αποτελέσματα θα ήταν παρόμοια και στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες: το 74% των γάλλων πολιτών θεωρεί την παγκοσμιοποίηση «ανησυχητική» για τους μισθωτούς, με τις ανεξέλεγκτες μετεγκαταστάσεις επιχειρήσεων και από την άλλη πλευρά τα κοινωνικά χάσμα, σε παγκόσμιο επίπεδο, πράγματι, να διευρύνεται. Οι πλούσιες χώρες γίνονται πλουσιότερες και ακόμα και εντός αυτών των χωρών τα μεσαία στρώματα γίνονται όλο και πιο ευάλωτα. Αυτά είναι τα αποτελέσματα. Και αυτός είναι ο λόγος που πρέπει να αντιδράσουμε ταχύτατα.

Πέραν αυτών μία από τις προκλήσεις στην οποία πρέπει να ανταποκριθούμε είναι να ξαναβάλουμε τη δημοκρατία μέσα στα πλαίσια της παγκοσμιοποίησης. Πως αντιλαμβάνομαι το δημοκρατικό έλλειμμα της παγκοσμιοποίησης;

Πρόκειται για την έλλειψη κατανόησης από μέρους των λαών των όσων συμβαίνουν, το ανέφερα άλλωστε ήδη. Πιστεύω ότι έχουμε την ευθύνη της διαπαιδαγώγησης προκειμένου οι άνθρωποι να μη φοβούνται και κατανοούν την πραγματικότητα. Και επιπλέον να εκφράζονται ως ελεύθεροι πολίτες και να λένε τι είναι αυτό που θέλουν και αυτό που δεν θέλουν.

Θα ήθελα να δώσω ορισμένα αρνητικά και θετικά παραδείγματα ενός πολιτισμού που θα μπορούσε να περικλείει τη δημοκρατική διάσταση των λαών. Θα ήθελα πάρω ως παράδειγμα την πνευματική ιδιοκτησία και την πρόσβαση στα φάρμακα ευρείας χρήσης.

Ακούγεται φυσιολογικό να αναγνωρίζεις και να εγγυάσαι την πνευματική ιδιοκτησία των ερευνητών, των συγγραφέων και των δημιουργών. Όμως αυτή αναγνώριση θα πρέπει να είναι ισορροπημένη, θα πρέπει δηλαδή να λαμβάνει υπόψη τις ανάγκες όσων χρησιμοποιούν αυτές τις καινοτομίες. Διότι αυτό που παρατηρείται πολύ συχνά είναι περιπτώσεις μονοπώλησης των δικαιωμάτων της πνευματικής ιδιοκτησίας.

Η περίπτωση των φαρμάκων ευρείας χρήσης είναι τρομακτική. Με τη συμφωνία του Κύκλου της Ουρουγουάης το 1994 έχει θεσπιστεί ένα πολύ αυστηρό πλαίσιο για την πνευματική ιδιοκτησία. Αυτό έχει ως συνέπεια να αυξάνονται κατά πολύ οι τιμές των φαρμάκων και να μη μπορούν πολλές φτωχές χώρες να αγοράσουν φάρμακα κατά του AIDS.

Ο νομπελίστας οικονομολόγος Γιόζεφ Στίγκλιτζ υπενθυμίζει ότι το ετήσιο κόστος για φάρμακα κατά του AIDS στις ΗΠΑ ανέρχεται σε περίπου 10.000 δολάρια τη στιγμή που η παραγωγή τους στοιχίζει στις φαρμακοβιομηχανίες μόνο 300 δολάρια.

Εξαιτίας αυτού του καθεστώτος της πνευματικής ιδιοκτησίας, έχει καταστεί αδύνατο και απαγορευτικό σε αφρικανικές βιομηχανίες να τα παράγουν και να τα πωλούν φθηνότερα. Σκεφθείτε, 10.000 δολάρια για χώρες των οποίων οι κάτοικοι ζουν με λιγότερα από 500 δολάρια ετησίως: αυτή η άλυτη εξίσωση αποτελεί ένα τραγικό παράδειγμα της αποτυχίας της παγκοσμιοποίησης αυτής της μορφής. Μία παγκοσμιοποίηση που έχει τοποθετήσει τις οικονομικές αξίες, στην πραγματικότητα τα κέρδη των φαρμακευτικών επιχειρήσεων, πάνω και από αξία της ακόμα.

Η βασική αιτία της αποτυχίας της παγκοσμιοποίησης και η αιτία της ασυμμετρίας της είναι το δημοκρατικό της έλλειμμα, ο μη σεβασμός των λαών. Αυτό παρατηρείται πολύ περισσότερο στον τρόπο άσκησης των εκλογικών δικαιωμάτων εντός των διεθνών οργανισμών. Η γενική αρχή λέει ότι ένα άτομο ίσον μία ψήφος. Όμως στο ΔΝΤ και στην Παγκόσμια Τράπεζα, τα δικαιώματα ψήφου υπολογίζονται αναλογικά προς τον πλούτο κάθε χώρας και κατά συνέπεια οι κανόνες που επιβάλλονται από αυτούς τους οργανισμούς δεν ανταποκρίνονται σε μια δίκαιη παγκόσμια τάξη. Αυτούς τους κανόνες –και αυτούς- πρέπει να τους αλλάξουμε.

Να υπογραμμίσουμε επίσης ότι οι αντιπρόσωποι των εκβιομηχανισμένων χωρών έχουν την τάση να υπερασπίζονται όχι το κοινωνικό σύνολο των χωρών τους αλλά ορισμένα κέντρα συμφερόντων, εξαιρετικά ιδιοτελή. Να υπενθυμίσουμε ότι αυτοί που λαμβάνουν τις αποφάσεις στο ΔΝΤ, οι οποίες επηρεάζουν αποφασιστικά την οικονομική πολιτική των αναπτυσσόμενων χωρών, είναι οι υπουργοί Οικονομικών και οι διοικητές των κεντρικών τραπεζών. Αυτοί λοιπόν δεν ενδιαφέρονται ούτε για την απασχόληση, ούτε για την ανάπτυξη, ούτε για την υγεία, ούτε για τα σχολεία, ούτε για την οικολογία. Το βασικό τους κριτήριο είναι ο πληθωρισμός. Η συγκράτηση της ανόδου των τιμών δεν είναι άνευ σημασίας. Αρκεί όμως αυτό για να εδραιώσουμε ένα μοντέλο πολιτισμού; Όχι. Θα πρέπει να γνωρίζουμε επίσης πως όταν αυξάνεται ο πληθωρισμός η αξία των κρατικών ομολόγων υποχωρεί. Αυτοί οι οργανισμοί υπερασπίζονται περισσότερο τα συμφέροντα των ομολογιούχων παρά την κοινωνία στο σύνολό της και αυτό δεν λέγεται ποτέ διότι υπάρχουν θέματα που θεωρούνται ταμπού.

Οι αποφάσεις που επηρέασαν καθοριστικά την πορεία της παγκοσμιοποίησης τα τελευταία είκοσι χρόνια δεν υπήρξαν σχεδόν ποτέ αποτέλεσμα δημοκρατικής διαδικασίας. Παρ'όλα αυτά κάθε φορά που ανοίγει ένας δημοκρατικός διάλογος σχετικά με το ζήτημα της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας, οι πολίτες επιδεικνύουν ένα πολύ υψηλό αίσθημα αντίληψης του γενικού συμφέροντος.

Για να το αποδείξω, θα ήθελα να παρουσιάσω συνοπτικά το παράδειγμα της κοινωνικής ασφάλισης. Στον τομέα αυτό σημειώθηκε, σε πολλές χώρες, μία από τις μεγαλύτερες προόδους. Το κόστος της είναι σαφώς χαμηλότερο από αυτό μιας οποιασδήποτε ιδιωτικής ασφάλισης. Παντού, όπου και αν εφαρμόστηκε, οι δικαιούχοι της την εμπιστεύθηκαν και τα προβλήματα που παρουσιάστηκαν επιλύθηκαν γρήγορα. Οι επιχειρήσεις επωφελήθηκαν επίσης καθώς οι εργαζόμενοι διαθέτουν ένα μερίδιο ασφάλειας που αφορά την υγεία και τη συνταξιοδότηση.

Ας κοιτάξουμε όμως και την περίπτωση των ΗΠΑ. Η κυβέρνηση Μπους προσπάθησε να ιδιωτικοποιήσει την κοινωνική ασφάλιση. Στα πλαίσια του δημοκρατικού διαλόγου εκδηλώθηκε μια σφοδρή αντίθεση σε αυτό το σχέδιο. Οι αμερικανοί πολίτες αντιλήφθηκαν ότι η ιδιωτικοποίηση θα αύξανε την ανασφάλειά τους, ότι θα πολλαπλασίαζε τον αριθμό των φτωχών, ότι θα αύξανε τα λειτουργικά έξοδα.

Το αμερικανικό χρηματιστήριο της Γουόλ Στριτ, το οποίο θα διαχειριζόταν αυτά τα νέα κεφάλαια, θα έβγαινε κερδισμένο, όμως τα ελλείμματα των ΗΠΑ θα σημείωναν αύξηση αγγίζοντας κολοσσιαία μεγέθη, της τάξης πολλών εκατοντάδων δισεκατομμυρίων δολαρίων. Ευτυχώς λοιπόν, ως αποτέλεσμα αυτού του δημοκρατικού διαλόγου, η ιδιωτικοποίηση του συστήματος ασφάλισης απετράπη.

Ωστόσο την ίδια στιγμή, πέρα από κάθε δημοκρατική διαδικασία, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) και το αμερικανικό Υπουργείο Οικονομικών απαιτούσαν την ιδιωτικοποίηση του συστήματος ασφάλισης σε πολλές αναπτυσσόμενες χώρες, στη Λατινική Αμερική και ειδικότερα στην Αργεντινή. Και αυτό είναι κάτι που δεν το γνωρίζουμε, ότι η κρίση στην Αργεντινή προήλθε από αυτό το πρόβλημα.

Κάτι το οποίο περιέγραψε εξαιρετικά ο Γιόζεφ Στίγκλιτς: η κρίση που γνώρισε η Αργεντινή το 2001 υπήρξε σύμφωνα με τους περισσότερους αντιπροσώπους των οργανισμών του Bretton Woods, μας είπαν, ότι οφειλόταν στο δημόσιο έλλειμμα. Το θυμόσαστε; Όλοι μας, ως απλοί πολίτες διαβάζαμε στις εφημερίδες και λέγαμε ότι η Αργεντινή περνά κρίση εξαιτίας της κακής κρατικής διαχείρισης. Αυτό όμως δεν ήταν αλήθεια. Εγώ επισκέφτηκα την Αργεντινή και συνάντησα την ηγεσία της χώρας, η οποία ήταν ακόμα πληγωμένη από την πεποίθηση που είχε η διεθνής κοινή γνώμη, από την κακοδιαχείριση της χώρας.

Στην πραγματικότητα, το έλλειμμα έφτανε στο 3%, ένα ποσοστό χαμηλότερο από το σημερινό έλλειμμα των ΗΠΑ. Όμως αυτό είχε δημιουργηθεί σχεδόν εξ ολοκλήρου από την ιδιωτικοποίηση της κοινωνικής ασφάλισης, που είχε απαιτήσει το ΔΝΤ.

Μπορούμε επομένως σήμερα να δηλώσουμε ότι αυτή η δραματική κρίση που γνώρισε η Αργεντινή προκλήθηκε από συμφέροντα ξένα προς τη χώρα και είμαι πεπεισμένη, όπως και οι κάτοικοι της χώρας, ότι αν είχε προηγηθεί ένας δημοκρατικός διάλογος γύρω από αυτό το ζήτημα, η ιδιωτικοποίηση αυτή δεν θα είχε πραγματοποιηθεί. Υπάρχουν ακόμα πολλά παραδείγματα που καταδεικνύουν ότι το δημοκρατικό έλλειμμα της παγκοσμιοποίησης προκαλεί καταστροφικές επιπτώσεις. Τέτοιες περιπτώσεις μπορούμε να αντλήσουμε, κυρίως, από τον τομέα της οικολογίας.

Έναντι αυτής της φιλελεύθερης παγκοσμιοποίησης οφείλουμε όλοι στην αριστερά να προειδοποιούμε με σαφήνεια και με λογικά επιχειρήματα τον κόσμο, αποτρέποντας κάθε παράκαμψη ή κάθε απόφαση που θα λαμβάνεται ερήμην της κοινής γνώμης, έτσι ώστε να προχωρήσουμε σε δράση. Μία δράση διαφορετική, που θα έχει κατά νου τα συμφέροντα των πολιτών και των λαών αυτού του πλανήτη.

Υπό αυτές τις προϋποθέσεις το ζήτημα που τίθεται πλέον δεν είναι άλλο από την ιδεολογική ήττα του χρηματοοικονομικού καπιταλισμού.

Έχουμε ακούσει τα τελευταία χρόνια να γίνεται, επίμονα, λόγος για τη λεγόμενη «ιδεολογική ήττα της αριστεράς», η οποία υποτίθεται ότι δεν μπορεί να κατανοήσει τον κόσμο έτσι όπως εξελίσσεται. Βλέπουμε όμως, έκπληκτοι, να ανατρέπεται κατά κάποιον τρόπο αυτό. Μέσα σε λίγες εβδομάδες οι υποστηρικτές της μη-παρέμβασης του κράτους επικαλούνται τη βοήθεια του κράτους, οι υπερ-φιλελεύθεροι γυρίζουν τα ρούχα από την ανάποδη. Η κυβέρνηση Μπους βρίσκει σήμερα 700 δισ. δολάρια τα οποία δεν μπορούσαν να βρεθούν ως πριν από λίγες εβδομάδες, προκειμένου να ανακουφίσει αυτούς που οδήγησαν το σύστημα σε αδιέξοδο. Η περιουσία τους όμως χάθηκε και έτσι «δεν θα πληρώσουν αυτοί το μάρμαρο».







